

КАЛИН НЕНОВ
ПРИКАЗКА ЗА ЮНАЦИ И
ЗЛОДЕИ

chitanka.info

Имало едно време един Юнак...

Всъщност не — Юнакиня била; а в разбързаните ни времена „едно време“ не е като едно време, та разказват, че я има и днес, още крачи сред нас и си пее, още търси да зърне каквото ние навярно не сме.

Ала, за да стане такава, ето какво ѝ се случило...

Имало едно време една Юнакиня. Наричали я Юна и възпявали младостта ѝ в легенди: как сразила Рогатош Безкръвни; как оставила Бладен и Бягащите бандити с по два здрави пръста, да не трябва друг да ги храни; как първа сред всички конфед'ски жени получила чин Юнакиня; как издирила и предала на конфед'ските стражи сам Нейсюх Неусетния...

В нея тлеело нещо — дали била тъй родена, или животът така я направил, никой врач не поискал да каже — що изригвало в ненадейни моменти като буря от сриваща ярост. Тогава гласът ѝ смразявал, а който не рухвал пред него, рухвал, щом видел очите ѝ. Казват, че така побеждавала враговете си. Ала с времето се смирила и започнала да превръща гнева си на песни; и, лека-полека, се отказала от Юначните си дела. Още се чувала, тук и там, и в Отвѣдното кралство дори: как си пее, да не стресне без време живинките по пътя си, да излее събиращата се мъка и радост. Ала все по-малко били вестите за появата ѝ в света, и все повече — легендите и лъжите.

Имало, пак по онуй време, и един злодей. Цяла Конфед'ия пропищяла от злодеянията му. Хвърлял отрова в конфед'ските извори, та людете, пили вода, три дни не можели да се трудят по людски, а топлели седалата на едните места. Отвличал конфед'ските вестonosци и ги оставял в несвяст и без памет, през седем провинции в осма. Веднъж дори ползвал таен прах, за да срути с гръм незапомнен съкровищницата на конфед'ско пристанище. Тъмна доба било и погинали само двамина: окъснял висш сановник и местен джебчия, който търсел подслон от дъжда. Но злочинството го отприщило сякаш: почнал да граби кервани, да насилва девойки, цяло село затрил в планините, говорят, изнамерил най-черна магия, що изпразнила за една нощ две големи хазни.

Пропищяла Конфед'ия, пратила подир него потери Юнаци. Всуе: потерите дирели тук, конфед'атите пропищявали там; потерите дирели там, а той се изгубвал за дълго. И после, едва ги разпуснели, за два дена три пъти удрял, в три различни конфед'ски земи.

Съвещали се конфед'ските власти, решили: ще пращат Юнаци сами, да проникнат по родните му места, сред далечната Дупкия, да разпитат местните хора, да открият следите му, да го хванат. Пратили, един подир друг, осем Юнака, кой от кой по-Юначни. Първият не се върнал; не се върнал и осмият.

Вместо тях се завърнала Юна. Чула била за безлюдното село и сама се предложила за Юнак-Преследвач. Властите, волю-неволю, склонили — не обичали гласовитата Юнакия, дете все им задавала неуместни въпроси, нелепи такива, мъчни за отговор, и не спазвала заръките точно, ами по-иначе, според неин някакъв ред — все едно по-добре преценявала що е право от сбраните мъдри мъже на Конфед'ия. Ала нямало що да сторят, нямали други Юнаци да жертват — пък и някои от тях затаили надежда да не я видят вече, непокорната дева Юнак.

За да бъде прикритието й пълно — и понеже из Дупкия можело да се случат лоши неща на самичка жена — тръгнала в мъжки одежди. Ала тръгнала чак след две зими; две зими първо учела дупкската реч и говорела със свои другари от оня край на света, и четяла книги за Дупкия и такива, написани от дупкейци, и попивала дупкско изкуство.

Дупкия, научила тя, всъщност се казвала Дъщия — „земята“ на дъщки език. Да протегнеш на дъщ ръка в поздрав значело да си тръгнеш безрък: дъщите се докосвали едва щом имали пълно доверие в другия, понякога — месеци след първата среща. И още, и още... Две зими й трябвали да се готви; ала тя не бързала, нито значела нещо за нея насмешката в погледите на братята й Юнаци — знаела, че това ще й бъде последна задача, и й се отдала с цяло сърце.

После, една зимна утрин, излязла от Конфед'ската библиотека, вдишала острия въздух дълбоко, дълбоко — и потеглила към съдбата си.

Щом пристигнала в Дъщия, си потърсила дом, и нови приятели, и прехрана. Учела дъщите на конфед'ски език и порядки, по-лесно да се оправят, когато са на гурбет. Учела ги да яздят на кон, за да могат овреме да стигат от място на място в ширналите се градове на

Конфед'ия. И участвала рамо до рамо с тях в делничния им труд и в празнуването: учела се от тях.

Три години отминали, за да я приемат за своя; и три още да попадне на диря от Дей. (Така казвали на злодея — истинското му име никой не знаел, затова го били кръстили на дъщкия бог на разрухата и градежа.)

Била зимна вечер, насред равно поле, додето ти стигат очите. И сняг — бял, чак синеещ от бяло; като вечер от приказка.

Юна, сгушила шия до шията на жребеца си, се носела накъдето я били упътили старейшините от близкото село, все доверени хора на Дей. Белите, чак сини снежинки милвали скулите ѝ и я връщали към отдавнашни мигове нежност, и я карали да забравя къде се е устремила.

Изведнъж една преспа изсвирила и жребецът на Юна замръзнал, ей така, сред галопата си. Юнакинята се търкулнала през врата му, оттласнала се от преспите още докато се въргала, и стъпила на крака, с учестен дъх, но ясни очи.

На десет крачки от нея стоял възрастен мъж, с черти нито остри, нито меки, ами изсечени, от скулптор, що не повтаря, и с умни очи — навярно някога нежни, само горящи сега. Щом ги видяла, Юна трепнала с болка. Спомнила си отдавна загубен човек, онзи, чиято загуба я направила Юна. Трепнала с болка — а болката е врата към гнева.

Той също се взирал в нея през парцалите сняг — и хем се намръщил, хем се засмял.

— Хубава стойка имаш... но не се бия с жени.

Юна нямала време за изненада, че я познал толкова лесно; заглушил я гневът ѝ, истинският ѝ гняв.

(Пренебрежението е път пред гнева.)

— Защо — рекла му — те сами ли ти се отдават, преди да им вземеш честта?

Мъжът трепнал, но не отвърнал нищо. Обърнал се и закрачил през преспите.

— Чакай — настигнал го тихият глас. — Тук съм за теб, Дей. Аз съм деветият...

Миг по-сетне той връхлитал връз нея.

— Няма — издишал — да има — посегнал сърце да изтръгне — десети...

Тя се дръпнала край ръцете му, като житен клас мека, нежна като повей през лятото, ядна като младата Юна, и светът изведнъж оставил Дей без опора: снегът се надигнал, препънал го, проснал го по корем. Дей се намерил завързан, от своите си ръце и двата й крака, и болка... и болка... и болка...

— Няма да има — казала тя върху него. — Аз съм последният. А ти, щом не се биеш с жени, с кой се биеш? С деца, старци? С разни сановници из хазните?

Той потръпнал отново и изохкал в железния ключ.

— Оня наместник... той търщувал по разни работи негови, не за ушите на простите хора. Нито време му е било, нито мястото там.

После прехапал устни.

— Но какво ти разправям... Нали си деветият...

— Търщувал в хазната, казваш... А другият? А джебчията?

Дей помълчал малко и едва чуто рекъл:

— За него... не знаех...

Друго не казал, но Юна умеела да слуша и чула нещо в гласа му, което смекчило гнева ѝ и стяга на коленете.

— А обирите? Отвлеченията? Клането в Каел?

— И до Каел ли съм стигнал? — въздъхнал той. — Стига, девета. Приключвай с това. Мислех те по-умна — а и след малко ще почне наистина да боли.

В следващия миг тя стояла права до него и му рекла:

— Разкажи ми.

В следващия миг той я притискал в снега, но не стягал пръстите си на шията ѝ, а я гледал в очите.

— ... Разкажи ми — преглътнала с мъка — ... как е било...

Дей отпуснал ръка, после бавно се вдигнал от нея — тя за пръв път видяла с колко болка се движи.

— Ти си по-умна... А на мен много не ми остава. Е, разбрах, че можеш да слушаш — но виж първо.

И запретнал ръкави и показал моравите вадички, що пълзели от мишниците към китките му.

— Гладната чума — издишала тя.

— И за нея си чувала, значи?... Не зная какво ми остава, утре или още година. Жреците казаха, че живея девети живот. А семейните ми ги няма вече десет лета.

Тя го слушала, и само черните ѝ зеници говорели какво ѝ се случва отвътре.

— От храната, приказват жреците — новата, евтината, излъсканата, дето идва от ваш'те земи. Само че не тя погуби моите — тях ги погуби гладът... Дойдоха ония, които са те пратили тебе, донесоха тяхната храна, евтината, излъсканата, донесоха тяхното злато, многото, лъскавото. Не им стигна да купят всичките най-хубави ниви — забрана издадоха, да не гледаме друга храна освен тяхната, да не вземем да ги изтровим. А пък житото им — купиш му семето, изкласи веднъж, засееш го пак — и в новата пролет нищо не никне. Така било безопасно, разправяха. Елате да купите ново.

Тя го слушала, и само бръчката между веждите ѝ издавала какво се надига отвътре.

— А когато не смогвахме повече тук, опитахме в града, като другите. Градът не ни искаше. Не искаше езика ни — признаваше го уж, но хората се отдръпваха, щом ни чуеха. Нищо — ние научихме езика му, волю-неволю. — Последното казал на конфед'ски, какъвто говорел всеки цивилизован човек. — И се оказа, че пак не ни иска... Не искаше обичаите ни... връстниците на сестра ми започнаха да странят от нея в мига, в който върза коси с лико от върба. Не искаше и уменията ни. Грешно било хората да цериш с древни илачи, можело човек да убиеш — така казваха врачовете ви. Грешно било да им казваш къде да копаят за кладенец — така казваха вододайниците ви. И хвърлиха баща ми в тъмница за едно лято; а той, щом се върна вкъщи, не продума и дума за там, доугасна безмълвно...

Тя го слушала; и сълзите не ѝ пречели, само я разтваряли по-цяла за думите.

— И лицата ни не искаше, вашият град. Виж.

Дей разперил криви пръсти на лява ръка.

— Тук ме ритаха. Тука с нож — посочил лявата буза. — „Махай се, смугъл придошлек“ — отново говорел конфед'ски, в дъщкия тая дума я нямало — „върщай се в блатото, дето ти е местото!“... И когато умря и сестра ми... радост бе туй, след седмици на бълнуване и огнени

гърчове... се върнах. В блатото. С максимум още година живот... Десет години, девета — десет години така.

Помълчал, дълбаел снега с поглед.

— Казвали ли са ти — тук потръпването едва не хвърлило тялото му обратно в снега — и че крада? Не ония чутовни обири, не... Крада, за да не погина от глад, и заради хората в онова село, дето не дават никой да купува овес или грънци от тях, понеже старейшините им призовавали към война с Конфед'ия...

Гласът му най-сетне секнал, Дей вдигнал глава, видял я. И я гледал ли гледал ли гледал, дордето се побояла да не би да е онемял навеки (и помислила, че — аха! — в ума ѝ ще проговори). Доближил я тогава, едва уловимо накуцвайки, и попил с показалец влагата по едната ѝ скула.

— Когато ми рече, че си деветият, исках да те погубя, заклевам се в Дей. И щях да сторя нечувано зло... Ала кажи ми — престрашил се и пак се взрял в нея — що щеше да сториш, ако беше на мен?

В тишината Юна отронила:

— Аз... не зная...

А помислила: „Много по-лошо, приятелю Дей... много по-лошо. Нямахме само ръце и крака да съм чупила; нямахме само с гласа ми да плашат децата...“

Нямало нужда да пита за жените, за старците, за приписваното. Разбрала била. И дори не се разгневилa на лъжите, що делят хората на „нас“ и „онези“. В сърцето ѝ имало само мъка, а мъката е врата от гнева.

— Слушай — вдигнала поглед към него, незнайно колко покъсно, и се смутила, че още е там. — Какво да сторя за теб? Миналото не мога да променя; нито ще ми повярват и ще те опростят...

Той се взрял в нея втори път.

— Деца имаш ли?

Този път тръпката едва не разкъсала нея.

— Брат ми е жив още — той свел глава — и за него крадах...

Тогава видяла, че е по-млад от нея, а изглеждал като света стар, сякаш свят бил понесъл на плещите си.

— Не умее нищо полезно — говорел Дей — конфед'ски дори не успя да научи... Трудно приказва с другите хора въобще. Ала съм му предал всичко, което знам — и за илачите, и за водата, и...

— Ще го взема... ще се грижа за него.

Дей отстъпил назад, поклонил се сковано и рекъл:

— Аз съм Деян.

— Аз съм Джоан — рекла му, и праметнала ръката му през рамото си, и го повела през преспите, сякаш уж той я водел.

Три дни по-късно стигнали до земянката. Посрещнал ги брат му. „Пей... Пеяне — това е Джоан.“ Гостил ги с бульон от корени на неяда — най-вкусното ястие в живота на Юна. Не казвал и дума, само ги гледал с топлиите си очи.

— Не... приказва — закашлял се Дей.

На другия ден преминал. Казват, че снегът, под който легнало тялото му, е по-мек на допир и никога не се стапя докрай.

* * *

Юна взела Пей със себе си, да се грижи като за свой. С времето го научила на конфед'ската знакова реч и на слушане със сърце... колко му трябвало — нежност, обичане и желание да го разберат. Той пък я учел на древни илачи, вода да открива, да рисува вълшебните дъщички картини. Сякаш Дей живеел чрез двамата; все едно целият дъщички народ оживявал чрез тях. Тя показвала как да вижда нощем през магическите й стъкълца. Той на нея — как да вижда без тях. И сравнявали, и откривали нови неща за света, заедно. Излъгала се била Юна: откриването на Дей не било последната й задача. Имала си задача за доживот — да расте редом до друг.

Пей й станал пръв помощник и най-верен спътник. А ги чакал дълъг път сред света — да се вслушват в шума на дърветата, в песните на делфините, в невъздъхнатите въздишки и неизболяната болка; да се учат как да лекуват, с тревите на дъщите, с бодливите камъни на надийците, с дъха и дланта си по тейтски; да записват преданията и поговорките, приказките и песните, отдето преминели, да не се изгуби вековната мъдрост безследно; на хората да разказват, големи и малки, за причините, що ги правят различни, и за еднаквото, дето ги свързва; да дадат много надежда, утеха и помирение — безспир себе си да раздават.

Благодарни, хората ги нарекли Юна и Пей Меди Атор, що значи „сред людете действащи“.

* * *

Разказват, че и днес вървят по света. Ако чуеш песен зад следващия завой, ако зърнеш усмихващ се спътник до пееща спътница, спри и се вгледай: те ли са?

Ще ги познаеш ли, щом ги срещнеш?

Редактира: Николай Светлев

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.